

Elektronische nieuwsbrief VVIA

nr 2 / 2009

Wij nodigen U uit om deze nieuwsbrief verder te zenden aan vrienden en kennissen die ook geïnteresseerd zijn in de studie en het behoud van industrieel en technisch erfgoed

Inhoud

- **Nucleair Erfgoed**
- **Ledenbevraging**
- **Leve het frietkot (2)**
- **Be-SCHOUW-ingen in de Rupelstreek**
- **Petroleum Zuid**
- **Schouwen EMGO in Lommel**
- **Schouwen Interlin tegen de vlakte**
- **Light rail bedreigt museumspoorlijn**
- **Wat met de regiegebouwen van Eisden-Mijn ?**
- **Subsidies**
- **NEDERLAND**
 - *voormalige zeepfabriek wordt broedplaats voor creatief ondernemerschap*
 - *Twee suikersilo's in Breda*
 - *Nieuw leven voor laatste Brabantse ringoven*
- **WEBSITES**
 - *videos uit de Poitou-Charentes (FR)*
- **PUBLICATIES**
 - *Tabaksfabriek Menen*
- **VRAAG EN AANBOD**
 - *Foto's ijzergieterij Van Aerschot*
 - *Schouwen*
 - *Elektriciteitscabines*
- **Agenda**
- **Lidmaatschap**

BEZOEK ONZE WEBSITE www.vvia.be

Nucleair Erfgoed

Op vrijdag 15 mei organiseert VVIA in Mol een workshop over nucleair erfgoed, waarbij we o.m. de BR1 reactor en het ondergronds SCK-laboratorium zullen bezoeken.

Omwille van de strenge veiligheidsvoorschriften dient iedereen tijdig in te schrijven via het formulier dat van onze website kan gedownload worden

[Meer info op onze website](#)

Ledenbevraging

Nog niet alle formulieren zijn verwerkt, maar het blijkt in elk geval dat onze leden de elektronische nieuwsbrief appreciëren. Wel wordt gevraagd dat hij kortere artikels zou bevatten (het is moeilijk lange artikels op een scherm te lezen), dat hij niet te lang zou zijn, en dat hij met een grotere frequentie zou verschijnen. Wij zullen daarmee rekening houden - en houden er in deze e-nieuwsbrief reeds rekening mee

Indien U het formulier van de ledenbevraging nog niet terugstuurde: dat kan nog altijd. Ook met Uw stem wordt rekening gehouden.

Leve het frietkot (2)

In vorige aflevering van onze e-nieuwsbrief namen we het frietkoten-perscommuniqué van Vlaams volksvertegenwoordiger Bart Caron - en vroegen we of iemand ergens een frietkot in een museum weet staan. We kregen daar alvast één reactie op.

Estelle Slegers, erfgoedcoördinatrice van Knokke-Heist signaleert ons dat het [Sincfala-museum](#) een frietkot bezit. Het is het mobiel frietkot dat jaren in Heist op een pleintje (De Bolle) heeft gestaan. Men wil het op termijn in de museumtuin in ere te herstellen en hierbij het verhaal van de aardappel te vertellen.

Be-SCHOUW-ingen in de Rupelstreek

In het kader van *Belforten van de Arbeid* zetten de provincie Antwerpen en de gemeentelijke cultuurdiensten van Boom en Rumst de schouwen van de Rupelstreek (letterlijk) in de schijnwerpers.

Op 1 mei is er in Boom (Bedrijvencentrum Hoek) van 20 tot 22.30 u. een gratis publieksevenement en officieel openingsevenement met een openluchtconcert met de Koninklijke Harmonie St.-Cecilia van Schelle en een optreden van Annelies Meskens, sopraan aan de opera van Gent. Zij brengt Una voce poco fa (G. Rossini), Mein Herr Marquis (J. Strauss) en Glitter and be gay uit Candide (L. Bernstein). Het concert wordt gevolgd door een lichtshow op de schouw aan 't Steencaycken.

Op 2 mei is er in Rumst (Fabrieksterrein Wienerberger) van 21 tot 1 u. 's nachts een openluchtevenement voor liefhebbers van videokunst en loungemuziek, met een lichtshow op de fabrieksschoorsteen van Wienerberger.

En op 3 mei staan de sites van Noeveren (Boom) centraal met o.m. in de site Frateur (11-13u) een aperitiefopvoering aan de machinehal - steenbakkersverhalen door Roland Bergeys van de groep Berline en nazaat van de familie Frateur, begeleid op accordeon door Kris De Munck. In het bezoekerscentrum EMABB draait het van 15-18u30 rond literatuur en muziek, waarbij de vzw DeBuren nemen voor een livepubliek twee nieuwe radioboeken op en Marita de Sterck stelt haar nieuwe historische jeugdroman "De Hondeneters" voor die zich afspeelt in Boom en omgeving. Tussendoor brengt de volkse muziekgroep Pladek oude en hedendaagse Rupelstreekliederen, de Rupel-verteller Arnold Van de Voorde, en de muzikanten van Hombres Amplificados. Van 21-23u is er een openlucht-filmvoorstelling van "De Klinkaert" met aansluitend lichtshow op de schouw van steenbakkerij Lauwers. En uiteraard heel de dag mogelijkheid tot deelname aan een rondleiding op de beschermde steenbakkerijsites door EMABB en 't Geleeg.

Meer informatie vanaf begin april op de websites van [Belforten van de Arbeid](#) en van [VuurWerk 2009](#)

Schouwen EMGO in Lommel

Op de site van [Emgo te Lommel](#), [een afdeling van Philips](#), [staan twee schoorstenen](#) (ca. 70m hoogte, diameter ca 4.5 m onderaan) met bouwjaar ingemetsd in witte stenen een van 1971 en een van 1968.

Eén daarvan ging buiten dienst en wordt met sloop bedreigd.

Misschien iets rond plannen ter gelegenheid van de *Belforten van de Arbeid* ?

En wie bezorgt ons een paar goede foto's van deze schouwen ?

Petroleum Zuid

In maart 2001 werd een rapport opgesteld over de historische waarde en de waarde van de industrieel-archeologische relictten die zich bevonden in 'Petroleum Zuid' in Antwerpen. Dat waren er nogal wat, want dit was ooit de belangrijkste petroleumhaven van Europa (1904). Er is niet alleen de betonnen petroleumpier, maar hier staan ook de oudste geklinknagelde petroleumtanks van België. VVIA organiseerde toen een wandeling door het gebied. De (intussen opgeheven) Buurtontwikkelingsmaatschappij (BOM Hoboken) organiseerde anmities en teontoonstellingen. De verschillende diensten van monumentenzorg en stedenbouw werden op de hoogte gesteld. ... En er gebeurde niks. Met uitzondering van een toevallig beschermde stoomketel bij AVIA werd geen van de als belangrijk aangeduide relictten beschermd.

Nu zijn er opnieuw heelwat plannen voor het gebied (zie [de website opgestart door Natuurpunt Hobokense Polder](#)), gaande van een groot industriegebied met een stukje stedelijke ontwikkeling, tot een stukje bedrijventerrein langs de Schelde met voornamelijk natuurontwikkelingsgebied. Opmerkelijk is dat niemand de studie van 2001 nog lijkt te kennen. Bij de verschillende plannen wordt in elk geval geen rekening gehouden met het erfgoed dat in dit gebied aanwezig is. Misschien kan iemand van de VVIA-leden de verschillende initiatiefnemers daar ook eens op wijzen...

Schouwen Interlin tegen de vlakte

In Beveren-Leie (Waregem) gingen op 18 maart [de twee grote fabrieksschouwen van het spaanderplatenbedrijf Interlin tegen de vlakte](#). Het bedrijf startte in 1958 en vervaardigde toen 'leemplaten', spaanderplaten op basis van vlasafval. Het bedrijf was midden in de gemeente (historisch) [zonevreemd ingeplant en kreeg geen nieuwe uitbatingsvergunning meer](#). Na de sloop van alle gebouwen zal er een nieuwe woonwijk verrijzen - herbestemming en/of behoud van bepaalde delen (bv. de beeldbepalende schouwen) werden door de bouwpromotor niet overwogen.

Light rail bedreigt museumspoorlijn

De spoorlijn 58 Gent-Brugge wordt enkel nog tussen Gent en Eeklo door de NMBS geëxploiteerd als een L-lijn. Tussen Eeklo en Maldegem rijden al verschillende jaren de museumtreinen van de vzw [Stoomcentrum Maldegem](#). Nu bestaan er plannen om tussen Eeklo en Maldegem een conurbane light-rail aan te leggen op deze spoorlijn, ondanks het feit dat er tal van alternatieven voorhanden zijn. Wij ontvingen daarvan een persmededeling van het Stoomcentrum, [en hebben deze tekst als PDF op onze website geplaatst](#).

Iedereen die meer informatie wil, of die het Stoomcentrum wil bijstaan, neemt met hen contact op via hun website

Wat met de regiegebouwen van Eisden-Mijn ?

De regiegebouwen in de Limburgse mijncités vormden het belangrijkste en centrale punt voor de mijnwerkersbevolking. Het was als het ware het alternatieve gemeentehuis, burgerlijke stand,

gemeentelijke werkplaats en plantsoenendienst. Men kon er terecht voor allerlei materiaal, de vlaggenmasten voor de verenigingsfeesten, witkalk om de stenen langs de tuin of de fruitbomen te witten.

In Eindhoven staat dit gebouw er nog in de cité. Het is een waardevol gebouw van vlak na de oorlog, dat ook voor de lokale geschiedenis een grote gevoelswaarde heeft.

Maar de gebouwen staan nu leeg en [hun toekomst is onzeker](#). De [Stichting Erfgoed Eindhoven](#) verspreidde daarom een tekst waarin voor behoud en bescherming van dit pand gepleit werd. Wij plaatsten deze tekst ook [als PDF op onze website, zodat belangstellenden hem kunnen downloaden](#).

Indien U de Stichting Erfgoed Eindhoven wil helpen, neem dan met hen contact op via hun website

Subsidies

En tenslotte nog...

Op voorstel van minister Bert Anciaux kende de Vlaamse Regering op 20 maart 360.000 euro subsidie toe aan de vzw 'Wielierclub Eddy Merckx-vrienden' in Waregem voor de werkingskosten van de wielerploeg Topsport Vlaanderen - Mercator in 2009

NEDERLAND

Voormalige zeepfabriek verbouwen tot een broedplaats voor creatief ondernemerschap

De gemeente Amersfoort droeg de oude zeepfabriek Rohm and Haas officieel over aan de [Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed \(BOEI\)](#). Die heeft samen met de kunstenaars en Poolen architecten een plan ontwikkeld om de oude fabriek een nieuwe bestemming te geven als broedplaats voor creatieve ondernemers - om het monument zo te behouden. [Lees het persbericht van de gemeente](#)

Twee suikersilo's in Breda

In Breda twijfelt de gemeente [of ze een slopingsvergunning zal geven voor twee beeldbepalende suikersilo's](#). Die zijn nog maar veertig jaar oud: de oudste (met de trappentoren) dateert van 1968, die met het CSM-logo is van drie jaar later. De stad zegt zelf dat ze de afgelopen halve eeuw immers te veel beeldbepalende gebouwen en potentiële monumenten verspeeld heeft met al te rap genomen sloopbesluiten.

Nieuw leven voor laatste Brabantse ringoven

Zowel op de [website van Boei](#) (met een reeks internetverbindingen) als in de [nieuwsbrief van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten](#) wordt aandacht besteed aan de redding en herbestemming van de oude steenbakkerij Hendrickx te Gilze. Ze is in overleg met de RACM verbouwd en heringericht.

De steenbakkerij dateert uit 1890 en is een karakteristiek element voor het dorp Gilze. Het was in 1890 voor de bevolking van Gilze en omstreken de eerste mogelijkheid om werk buiten de agrarische sector te vinden. Na de sluiting in 1991 volgden er jaren van verwaarlozing, vernieling, vandalisme en sloop. Dat is nu voorbij, de fabriek en de indertijd op instorten staande schouw werden hersteld. De fabriek is gerenoveerd in zijn omvang van voor 1955, en bevat nu functies wonen, werken en exposeren.

WEBSITES

Videos uit de Poitou-Charentes (FR)

De [Inventaire général du patrimoine culturel van de Franse regio Poitou-Charentes](#) zette zopas een [samenvatting van drie documentaire filmpjes \(jaren 1950\) online](#) over typische nijverheden van de

streek online. Het betreft de vervaardiging van multiplex-platen, mineralen en meststoffen in Aunis en Saintonge (van de Compagnie royale asturienne des mines) en de kleiverwerking en pannenproductie van de Les Tuileries Briqueteries Françaises in Roumazi res. Bij elke film vindt men verwijzingen naar andere documentatie die bij de inventaris berusten. Een mooi initiatief dat navolging verdient.

PUBLICATIES

Tabaksfabriek Menen

Onze leden kennen de oude tabaksfabriek van Menen nog, van de activiteiten die we er vroeger organiseerden. Gedurende enkele jaren kon hier ook de geredde bibliotheek van het Ministerie van Openbare Werken opgeslagen worden - voordat deze vorig jaar naar de elektriciteitscentrale in Zwevegem overgebracht werd.

Over deze tabaksfabriek verscheen nu Bernard W. D'HEYGERE & Jozef ROSSEEL: *Van Koninklijk Hospitaal tot Wooncomplex. Tabaksfabriek Menen. 325 jaar Geschiedenis* (Kortrijk, Uitgeverij Groeninghe, 2008, 120 blz - rijk geïll.).

Het boek geeft vrij gedetailleerd de geschiedenis van het koninklijk hospitaal dat er kwam bij de versterking van Menen onder Lodewijk XIV, en vervolgens de wedervaren ervan onder het Oostenrijks regime. Het ziekenhuis werd beheerd door de 'ordre des Annonciades Celestes ou Bleuetttes'. Toen Menen zijn strategische waarde verloren had en de omwalling opgeblazen werd, veranderden de zusters het hospitaal deels tot een schooltje voor lager onderwijs. Tijdens de Franse republiek werd het klooster van de Bleuettten opgeheven en worden de gebouwen als zwart goed aangekocht door de familie Vandermersch, die er een spinnerij-weverij in vestigde. Na 1815 worden ze verhuurd aan Vander Straeten die ze als tabaksfabriek gebruikt. In 1825 wordt er opnieuw een weverij in geïnstalleerd - nadien terug een tabaksfabriek, een functie die het pand tot 1984 zou herbergen.

Tenslotte krijgen we een boeiend overzicht van de bescherming en het zoeken naar een nieuwe functie voor deze gebouwen. Pas meer dan twintig jaar later, binnenkort, zullen de werken starten om de tabaksfabriek om te vormen tot wooneenheden en brasserie. Of hoe een pand gedurende bijna drie eeuwen constant 'herbestemd' werd...

Belangstellenden kunnen het boek bestellen bij VVIA-lid Bernard d'Heygere, tel 056 / 43 28 29 of info@alding.be

VRAAG EN AANBOD

Foto's ijzergieterij Van Aerschot

Geen enkel product uit Herentals is na meer dan honderd jaar nog overal in Nederlandstalig België en zelfs daarbuiten zo herkenbaar terug te vinden als de giet- en smeedijzeren constructies en producten van August Van Aerschot en zijn zonen. Van 1845 tot nagenoeg de Eerste Wereldoorlog werden in hun ateliers in de Bovenrij en vervolgens ook op de "Zaat", knappe staaltjes van artistiek vakmanschap geleverd, gaande van ijzeren hekwerken over kruisbeelden voor kerkhoven tot straatlantaarns, dorpspompen, muziekkiosken, bruggen en stationshallen.

In het kader van de viering "800 jaar Herentals" wil de Herentalse Geschiedkundige Kring de getuigenissen van dit glansrijk industrieel verleden van Herentals weer onder de aandacht brengen en opwaarderen. Daarom deze fotoboekwedstrijd voor jong en oud, van Herentals en daarbuiten. Iedereen die foto's bezorgt van een Van Aerschot-product dat nog niet bij de Herentalse Geschiedkundige Kring bekend was, krijgt een prijs.

Meer info: Herentalse Geschiedkundige Kring p.a. stadsarchief, Augustijnenlaan 1, 2200 Herentals, www.hgk.be, info@hgk.be

Schouwen

In het kader van 'Belforten van de Arbeid' zoeken wij informatie over volgende schouwen (bouwdatum, weetjes, hoogte,...)

Bij Gevaert in Westerlo staat een stenen schoorsteen bouwjaar , ca.1928 hoogte 50m: deze is vrij uniek geworden doordat ze voorzien is van een waterbak halfweg de schoorsteen. Een zelfde type schoorsteen maar dan 70m hoog staat op de hoofdzetel van Gevaert in Mortsel.

Wie kent nog dergelijke schouwen-met-watertank in Vlaanderen ?

[Graag een berichtje en een illustratie aan VVIA](#)

Elektriciteitscabines

Voor haar eindwerk fotografie aan de Academie van beeldende kunsten in Anderlecht (4de jaar fotografie in deeltijds onderwijs) werkt An Devroe aan een reeks 'portretten' van elektriciteitscabines. Naast het erfgoedverhaal, brengt zij een beeldverhaal. Het is haar bedoeling deze restanten van een heel industrieel proces in het licht te brengen, omdat deze soms niet eens bekeken worden, of omdat er op een andere manier naar ze gekeken zou worden. Door de vele vormen en soorten van (pogingen tot) integratie in de omgeving, is het ook een leerreisje over typologieën, architectuur- en landschapsvormen. Hopelijk kan haar eindwerk ook her en der wat losmaken, en ervoor zorgen dat deze gebouwtjes naar waarde geschat worden (en algemener: om 'elektriciteit' niet als zo vanzelfsprekend te zien; in deze crisis- en milieubewuster tijden past dit ook.)

Het eindwerk moet tegen juni gepresenteerd worden tijdens een tentoonstelling. Ze denkt ook als presentatievorm aan postkaartjes, die dan mogen meegenomen worden. Deze postkaartjes zijn dan een soort promotie voor de erfgoedwaarde van deze typische gebouwen. Wel is postkaarten laten drukken niet goedkoop. Daarom is zij op zoek naar sponsors.

Indien iemand nog typische elektriciteitscabines weet staan, of indien iemand wil sponsoren:

an.devroe@skynet.be

AGENDA

KALENDER VOORTAAN OP DE WEBSITE

Door het grote aantal aanvragen om via onze elektronische nieuwsbrief activiteiten van derden aan te kondigen, hebben we besloten om voortaan via deze weg enkel nog kort en bondig voorrang te geven VVIA-initiatieven, en aan initiatieven die in samenwerking met VVIA georganiseerd worden. Onze website www.vvia.be is nu echter verrijkt met een **kalender** die regelmatig bijgewerkt wordt en waarop studiedagen, tentoonstellingen, bezoeken in en buiten Vlaanderen opgenomen zijn. Deze kalender bevat nu reeds tientallen initiatieven tot en met einde 2009. Organisaties die hun activiteit in deze kalender willen vermeld zien, dienen ons de gegevens minstens zes tot acht weken voor datum [elektronisch toe te zenden](#). De redactie van de website beslist over het al dan niet opnemen van de informatie.

Voor (véél) meer informatie wendt men zich tot de website www.vvia.be

- **30 maart- 4 april:** VVIA-reis naar Catalonië
- **1 mei:** Belforten van de Arbeid
- **15 mei :** studiedag in Mol over nucleair erfgoed
- en ... zoveel andere dingen

Lidgeld

Enkele jaren geleden verspreidde monumentenzorg in Vlaanderen een affiche met de slogan

"molens malen niet van wind alleen", om aan te duiden dat voor de instandhouding van ons erfgoed heelwat financiële middelen nodig zijn.

Ook de VVIA kan niet van wind leven - temeer daar de Vlaamse overheid ons nog steeds geen enkele frank subsidie toekent. We doen het heel zuinig, dank zij een aantal gemotiveerde vrijwilligers.

Daarom :

Uw steun is hard nodig. Het bescheiden lidgeld dat we jaarlijks vragen (en waar de prijs van het Vlaams-Nederlandse tijdschrift "Erfgoed van Industrie en Techniek" inbegrepen is) is onontbeerlijk om onze werking mogelijk te maken.

Alle gegevens over het jaarlijks lidgeld vindt U op: <http://www.vvia.be/lidworden.htm>

*Indien U Uw lidgeld voor 2009 nog niet gestort hebt: doe het dan **NU***

Op dezelfde rekening zijn ook alle steunbijdragen welkom.

Met héél véél dank.

Indien U deze nieuwsbrief niet meer wenst te ontvangen, dan zendt U gewoon een e-mail met in het onderwerpvenster "VVIA NOMAIL" aan vvia@vvia.be

Personen die deze nieuwsbrief ontvangen en nog niet geabonneerd zijn, kunnen zich gratis opgeven voor regelmatige toezending door aan hetzelfde adres een e-mail zenden met in het onderwerpvenster "VVIA MAIL" en in het berichtenvenster hun naam en adresgegevens.

Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw

<http://www.vvia.be>

vvia@vvia.be

Postbus 30 Gent XII

B-9000 Gent 12

De VVIA is het platform voor vrijwilligersorganisaties en privaatrechtelijke initiatieven inzake studie, behoud en valorisatie van industrieel, technisch en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel.

Sedert 1978 op de bres voor het industrieel en technisch erfgoed - nog steeds zonder steun of subsidie van de Vlaamse overheid...

Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw

<http://www.vvia.be>

vvia@vvia.be

Postbus 30 Postkantoor Stationswijk

B-9000 Gent 12

De VVIA is het platform voor vrijwilligersorganisaties en privaatrechtelijke initiatieven inzake studie, behoud en valorisatie van industrieel, technisch en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel.

Sedert 1978 als onafhankelijke vereniging op de bres voor het industrieel en technisch erfgoed -

zonder steun of subsidie van de Vlaamse overheid...

VVIA steunen ? Dat kan ! WORD LID-ABONNEE

bezoek onze website: <http://www.vvia.be/>

VVIA is stichtend lid van de Europese Federatie van Verenigingen voor Industrieel en Technisch Erfgoed / European Federation of Associations of Industrial and Technical Heritage -

<http://www.e-faith.org/>
